

Матеріали міжнародної наукової конференції «Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку та інших природоохоронних територій» (м. Львів, 10-13 вересня 2020 р.). – Львів: Видавництво «СПЛОМ», 2020. – С.53-55.

ВИВЧЕННЯ ВОДНИХ ГРИБІВ СХОДУ УКРАЇНИ

Кузнєцов М.О., Згонник М.О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
кафедра мікології та фітоїмунології
e-mail: makskuznecov28@gmail.com

Kuznietsov M.O., Zghonnyk M.O. Study of aquatic fungi in eastern Ukraine.

A brief history of the study and the current state of investigation of aquatic fungi diversity in the region is given.

Водні гриби формують дуже складну і гетерогенну еколого-трофічну групу. За числом описаних видів серед них домінують представники відділу Peronosporomycota Dick (= Oomycota Winter emend. Dick) з царства Stramenopiles Patterson emend. Adl et al (Johnson, 2003).

Порівняно з іншими групами, водні досліджені значно слабше і дуже нерівномірно. Їх вивчення у східних регіонах України здійснювалося співробітниками Харківського університету починаючи з середини XIX ст. Перші відомості про гриби прісних водойм України містяться в публікаціях Е.М. Делярю (Eugene De-La-Rue, 1845-1873). Дві його статті були присвячені грибам з водойм Харківщини. У першій з них він навів 6 видів і 1 різновид водних грибів, серед яких *Pythium fimbriatum* та *S. dioica* var. *racemosa* Делярю описав як нові для науки (Delarue, 1869). В своїй наступній статті він розглянув типи проростання ооспор у сапролегнієвих грибів (Delarue, 1873). Після тривалої перерви, у 1925 р., відомий гідробіолог, професор Л.А. Шкорбатов виявив 13 видів водних грибів з різних типів водойм колишньої Харківської губернії, зокрема описав 5 нових різновидів та 1 форму (Шкорбатов, 1925). Дослідження Шкорбатова продовжила його учениця, М.О. Міловцова. У статті «Водні гриби Харкова і його околиць» вона навела 16 видів водних грибів, зокрема описала новий вид *Aphanomyces polysporis* (Міловцова, 1935).

Друга половина XX ст. характеризується найбільшим масштабом вивчення водних грибів України. Значною мірою це пов'язано з роботою харківських мікологів Р.І. Мещерякової та її колишньої студентки Л.І. Логвиненко. У період з 1965 по 1982 рр. ними було опубліковано понад 40 наукових праць про водні гриби, переважно зі сходу України. Зокрема, в статті «Сравнительная характеристика фикомицетов различных водоемов Харьковской области» було зареєстровано 94 види і проаналізовано закономірності їх поширення в різних типах водойм (Мещерякова, 1975). В своїй дисертації «Эколого–систематический обзор фикомицетов некоторых водоемов Украины», що була виконана під керівництвом проф. І.О. Дудки з Києва, Л.І. Логвиненко узагальнила результати дослідження 114 локалітетів з різних регіонів України і зареєструвала 119 видів і внутрішньовидових таксонів водних грибів. Два

види – *Arphanomyces paludosum* (з Моховатого і Безлюдівського боліт) і *Achlya verrucosa* (з річки Мжа) описані як нові для науки, 72 види виявилися новими для території України (Логвиненко, 1972).

Після передчасної смерті Л.І. Логвиненко, вивчення водних грибів в регіоні фактично зупинилося на багато років. Лише у 2011 р. студентка кафедри мікології та фітоімунології ХНУ С.С. Мішук провела вивчення різноманіття водних грибів середньої течії р. Сіверський Донець і зареєструвала 47 видів водних грибів серед яких 5 виявилися новими для України (Мішук, 2011). У 2018 р. інший студент – В.В. Шуваєв здійснив дослідження водних грибів НПП «Слобожанський» і виявив там 28 видів (Шуваєв, 2018). В той самий час силами співробітників кафедри було опубліковано узагальнення про види грибів, що відомі з території НПП «Гомільшанські лиси», яке містить інформацію про 81 вид і внутрішньовидовий таксоні водних грибів (Prylutskyi et al., 2017). Інформація ґрунтується на статтях, архівних матеріалах і фіксованих пробах зі зборів перелічених вище дослідників.

Наразі триває укладання узагальнюючого анотованого списку видів водних грибів регіону і аналіз сучасного статусу таксонів, що були описані харківськими вченими. Це має стати підґрунтям для проведення подальших досліджень.

Роботу виконано під керівництвом О.Ю. Акулова, к.б.н., доцента та О.П. Неділько – старшого викладача кафедри мікології та фітоімунології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

1. *De-La-Rue E.* Note sur l'*Empusa muscae* Cohn et son rapport avec les Saprolegniées // Bulletin de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou. 1869. Т. XLII, 1. S. 469-472.
2. *De-La-Rue E.* Sur un cas de germination des spores des Saprolegniées // Bulletin de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou. 1873. Т. XLVI, 1-2. S. 81-83.
3. *Johnson T.W.* Biology and systematics of the Saprolegniaceae. Wilmington: University of North Carolina, Dept. of Biological Sciences. – 2003.
4. *Prylutskyi O.V., Akulov O.Yu., Leontiev D.V., Ordynets A.V., Yatsiuk I.I., Usichenko A.S., Savchenko A.O.* (2017). Fungi and fungus-like organisms of Homilsha Forests National Park, Ukraine. *Mycotaxon*, 132: – P. 5–74.
5. *Логвиненко Л.И.* Эколого–систематический обзор фикомицетов некоторых водоемов Украины: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата биологических наук: спец. 03.094 «Ботаника». – Харьков, 1972. – 23 с.
6. *Мещерякова Р.И.* Сравнительная характеристика фикомицетов различных водоемов Харьковской области // Вестник Харьковского университета. Серия Биология. 1975. – № 126, Вып. 7. – С. 22-27.
7. *Мишук С.С.* Водные грибы среднего течения реки Северский Донец (Харьковская, Луганская и Донецкая области): дипломная работа.– Харьков, 2011. – 74 с.
8. *Міловцова М.* Водні гриби Харкова та його околиць // Труды Н.-Д. Института Ботаники, Харківський Державний Університет 1935. – С. 28-37.
9. *Шкорбатов Л.А.* Материалы к изучению водных грибов Харьковской губернии // Науківі записки по біології. Харьков, 1927.
10. *Шуваєв В.В.* Несправжні водні гриби НПП «Слобожанський»: дипломна робота. – Харків, 2018. – 60 с.